เล่าเรื่องเที่ยวชายทะเล

เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ของ

หม่อมหลวงปก มาลากุล

หม่อมหลวงบึ่น มาลากุล

และ

มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก

ในพระบรมราชินูปถัมภ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหลวงบ๋อง มาลากุล

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

๒๙ มีนาคม ๒๕๑๙

เล่าเรื่องเที่ยวชายทะเล

เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ของ

หม่อมหลวงปก มาลากุล

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

และ

มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก

ในพระบรมราชินูปถัมภ์

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

หม่อมหลวงป้อง มาลากุล

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

๒๙ มีนาคม ๒๕๑๙

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๒๐๗๙

สำนักพระราชวัง

๑๘ มีนาคม ๒๕๑๙

หม่อมหลวงป้อง มาลากุล อายุ ๘๓ ปี ได้ถึงแก่กรรมด้วยหัวใจวาย ณ โรงพยาบาลศิริราช วันพฤหัสบดี ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๙ เวลา ๗.๐๐ น.

ในวันเดียวกันนี้ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยหีบเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาละมูนนิรมิต วัดเทพศิรินทราวาส

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และหีบก้านแย่งประกอบศพ.

ปฏิภาน/พิมพ์/ ... /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๒๐๙๑ สำนักพระราชวัง

๑๙ มีนาคม ๒๕๑๙

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายก้อย อิศรเสนา ณ อยุธยา เลขาธิการพระราชวัง เชิญพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ไปวางพระราชทานที่หน้าหีบศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล จ.ช. ที่ศาลาละมุนนิรมิต วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

<u>วันศุกร์ ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๙</u> เวลา ๑๘.๐๐ น.

บุญสม/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่ สำนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๒๐๕๘

สำนักพระราชวัง

๑๙ มีนาคม ๒๕๑๙

พระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล จ.ช. ที่เมรุวัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ ที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๕.๐๐ น. เจ้าพนักงานเชิญหีบศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

[signature]

บุญสม/พิมพ์/ [signature] /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

[signature]

ผู้รับรับสั่ง

[signature]

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๒๐๙๐

สำนักพระราชวัง

๒๑ มีนาคม ๒๕๑๙

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร ทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลในการพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล จ.ช. ที่เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันจันทร์ ที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ปฏิภาน/พิมพ์/ ... /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๒๐๙๑

(แบบ ค.)
สำนักพระราชวัง

๒๑ มีนาคม ๒๕๑๙

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เลื่อนเกียรติยศในการพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวงป๋อง มาลากุล จ.ช. โดยพระราชทานหีบกุดั่นประกอบศพ.

ปฏิภาน พึ่มพิ้
แทน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ หม่อมหลวงป๋อง มาลากุล เพื่อทราบ

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงพระมหากรุณาธิคุณ ลูกเกล้าฯ
พระราชทาน พระบรมราชานุเคราะห์
ในการศพ หม่อมหลวงบัว กิติยากร
เป็นเอนกประการ ข้าพระพุทธเจ้า
บุตรหลานและญาติ ของหม่อมหลวง
บัว กิติยากร มีความสำนึกใน พระ
มหากรุณาธิคุณ หาที่สุดมิได้
ขอพร้อมเกล้าฯ ถวายพระพร ชัยมงคล
ให้ทั้งสอง พระองค์ ทรงพระเจริญ
ยิ่งยืน นาน.

เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี
ขณะที่ยังมีบรรดาศักดิ์เป็น
หลวงไพศาลศิลปสาตร
ได้บุตรคนที่สอง เป็นหม่อมหลวงหญิง

๒๕
เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ปีมะโรง ร.ศ. ๑๑๑

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
พระราชทานนามว่า "ป้อง"

๒๘
เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ร.ศ. ๑๑๔

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานนามสกุลว่า "มาลากุล"
เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๕๖

หม่อมหลวงป้อง มาลากุล
สิ้นชีวิต เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๙
เวลา ๗.๐๐ น.

หม่อมหลวงปก มาลากุล หม่อมหลวงบ๋อง มาลากุล

๒๔๓๓—๒๔๖๑ ๒๔๓๕—๒๕๑๙

นางนาค

วันที่ยี่สิบสิงหาคม
ฤกษ์อุดมโชคงามยามวสันต์
มาลาแข่งแบ่งบานประสานกัน
เฉลิมขวัญวันเกิดเชิดชูงาน

แปดสิบปีเรานี้จิตชื่น
เริงระรื่นปรีดิ์เปรมเกษมสานต์
บรรดาน้องดีใจใดจะปาน
บรรดาหลานเริงรื่นชื่นหทัย

มหาฤกษ์

วิสุทธคามยามที่มีทุกข์ร้อน
มีผู้ผ่อนโศกคลายหายทุกข์ได้
ยามเป็นสุขสนุกนี้กระไร
มีผู้ใหญ่ค่อยเอื้อเกื้อการงาน

มีความยุติธรรมประจำจิต
กรุณาเป็นนิจแก่น้องหลาน
ฝีมือศิลปะเด่นให้เป็นทาน
ทั่วทั้งบ้านจึงมีแต่สุขใจ

มหาชัย ถึงวันนี้วันดีปีนศรีวัน
จึงชวนกันบันเทิงรื่นเริงให้
ท่านได้พลอยสุขด้วยช่วยชูใจ
หลานน้อยใหญ่ห้อมล้อมอยู่พร้อมเพรียง
มิตรมากหน้าหลายตาก็มาด้วย
ลูกศิษย์ช่วยจัดงานประสานเสียง
อาหารมีมากมายตั้งรายเรียง
ดนตรีขับรับเสียงสดุดี

บรเทศ ปวงข้าขอยอกรเหนือเกศา
อาราธนาคุณพระประเสริฐศรี
โปรดอวยชัยให้ท่านสวัสดี
กว่าร้อยปีอายุวัฒนา
อนามัยจงดีอย่ามีไข้
ประสงค์ใดให้สมปรารถนา
พละมั่นวรรณะเจริญตา
สุขหรรษาอยู่ป้องน้องหลานเอย

ปิ่น มาลากุล ประพันธ์ ๒๕๑๕

คัดจากหนังสือ

๒๕

มะโรง ร.ศ. ๑๑๑

ปีอันเป็นมงคล

เนื่องจากมีผู้ชอบหนังสือมะโรง

๒๕

ร.ศ. ๑๑๑ มาก ข้าพเจ้าจึงคัดมา

พิมพ์ส่วนหนึ่ง

ปิ่น มาลากุล

เสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินประทับแรมอยู่ที่พระจุฑาธุชราชฐาน เป็นเวลานานถึง ๔ เดือนครึ่ง จึงได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังพระนครเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ซึ่งเป็นวันที่คุณพี่หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เกิด

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๑ เวลาเช้า ๔ โมงครึ่ง พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว เสด็จออกจาก พระจุฑาธุช-

ราชฐาน ทางประตูดุสิตเทวะสภา เสด็จลงเรือพระที่นั่งกรรเชียงที่ตะพานอัษฎางค์ ไปขึ้นเรือพระที่นั่งสุริยมณฑล ขณะนั้น ทหารที่เรือทูลกระหม่อมยิงปืนสลุด แล้วออกเรือพระที่นั่ง——จากเกาะสีชังมาถึงหน้าเมืองสมุทรปราการ เวลาบ่าย ๔ โมง

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับพระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโต๊ะทองคำ กาทองคำแก่พระอินทรเดช เป็นเครื่องยศ

พระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้า ฯ

เป็นการบังเอิญหรืออย่างไร ข้าพเจ้าไม่สามารถจะทราบได้ แต่ได้สังเกตว่าตั้งแต่คุณพี่ หม่อมหลวงป้อง มาลากุล ได้เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม [๒๕] ร.ศ. ๑๑๑ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้าฯ แก่ราชสกุล มาลากุล ติดต่อกันเป็นระยะเวลา ๔—๕ เดือน พอจะประมวลได้ดังนี้

กันยายน หม่อมเจ้าประภากร และหม่อมเจ้าอลังการ ได้รับแต่งตั้งเป็นองคมนตรี

ตุลาคม พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าขจรจรัสวงษ์และหม่อมเจ้าประภากร ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมสัมปาทิก จัดการหอพระสมุดวชิรญาณ

ธันวาคม วันที่ ๒๗ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๒ จุลวราภรณ์แก่พระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าขจรจรัสวงษ์

วันที่ ๒๘ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่ ๓ มัณฑนาภรณ์แก่หม่อมเจ้าประภากร

วันที่ ๓๐ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๕ ทิพยาภรณ์ แก่หลวงไพศาลศิลปสาตร

มกราคม วันที่ ๓ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก ชั้นที่ ๔ ภูษณาภรณ์แก่หม่อมเจ้าอลังการ

วันที่ ๕ พระราชทานเข็มดุษฎีมาลา สำหรับราชการในพระองค์ แก่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าขจรจรัสวงษ์

๒๕

และเมื่อถึงวันที่ ๑๑ มกราคม ร.ศ. ๑๑๑ นั้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จออกขุนนาง พระราชทานสัญญาบัตรให้หลวงไพศาลศิลปสาตรเป็นพระมนตรีพจนกิจ มีตำแหน่งราชการในกระทรวงมหาดไทย ถือศักดินา ๘๐๐

เล่าเรื่องเที่ยวชายทะเล

เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ของ

หม่อมหลวงปก มาลากุล

เนื่องจากคุณพี่หม่อมหลวงปก มาลากุล และคุณพี่หม่อมหลวงป้อง มาลากุล เป็นพี่น้องรักใคร่กันมาตั้งแต่เล็ก ๆ บัดนี้คุณพี่ทั้งสองก็ไปอยู่ด้วยกันอีกแล้ว ข้าพเจ้าจึงเลือกเรื่องนี้มาพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ เป็นเรื่องที่แสดงสภาพสังคมและภูมิศาสตร์ ในสมัยโน้น เชื่อว่าจะมีผู้สนใจบ้าง

ปิ่น มาลากุล.

เล่าเรื่องเที่ยวชายทเล

เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

การเที่ยวคราวนี้แต่แรกก็ไม่ได้มั่นหมายว่าจะได้เที่ยวจริง ๆ จัง ๆ คุณพ่อไม่สบาย หมอตรวจแนะนำให้ไปตากอากาศที่ดี ๆ เพื่อบำรุงกำลังแลพักผ่อนร่างกาย พอมาประจวบเวลาเหมาะที่กระทรวงหยุดให้ข้าราชการพักตามฤดูในเดือนเมษายนนี้ จึงกำหนดวันแน่ ตกลงจะไปทางทเลตรงไปแวะเกาะหลักก่อน จะพักอยู่ที่นั่นตามแต่สบาย ต่อนั้นไปยังไม่ได้กำหนดแน่ว่าจะอยู่ไหนกี่วันแลไปไหนบ้าง ที่ไหนอากาศดีก็อยู่ที่นั่นมาก จะไปเรือเมล์ชื่อ "**อันฎางค์**" จะออกจากกรุงเทพฯ วันที่ ๑๑ เมษายน

ผู้ที่ไปคราวนี้คือ.........

คุณพ่อ คุณแม่ บ่ก น้องบ๊อง น้องปอง ตาบื๋น เด็กเผือน ยายถั้ว นายเปลื้อง นายผาด กับมีขุนนางไปด้วยอีก ๓ คน คือ

หลวงเวชสิทธิ์พิลาศ (จรัส) (แพทย์ประจำ)
ขุนวรวุฒิพิเศษ (บุญ) (ทำหน้าที่เลขานุการ)
ขุนชาญพลเสข (ม.ล. เล็ก)
เด็กจั่ว (คนหลวงเวชสิทธิ์)

รวมหมดด้วยกัน ๑๔ คน

ตั้งต้นเดินทางจากกรุงเทพ ฯ

วันเสาร์ที่ ๑๑ เมษายน เวลาเที่ยง ๑๕ นาที ขึ้นรถออกจากบ้านไปลงเรือยนต์ที่หน้าโอเรียนเตล โอเต็ลข้ามไปขึ้นเรืออัษฎางค์ที่จอดอยู่ตรงหน้าห้างนั้น มีพวกข้าราชการในกระทรวง แลพวกพ้องไปคอยส่ง อยู่ที่ท่ามากแลที่ข้ามไปคอยอยู่ในเรือแล้วก็มี ยังตามไปทีหลังก็มาก รวมหมดด้วยกันทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยราว ๖๐ คนเศษ เรือนี้เดิมกำหนดว่าจะออกเวลาบ่ายโมง แต่ติดขนสินค้ายังไม่เสร็จ คนที่มาส่งก็เลยเดินเล่นแลนั่งคุยกันอยู่ แต่บางคนก็ผ่อนกันกลับเสียบ้างเรื่อย ๆ ไป เวลาบ่าย ๔ โมงเศษพวกที่ไปส่งขึ้นฝั่งหมด เวลาบ่าย ๔ โมง ๔๐ นาทีเรือออกจากท่า ถึงปากน้ำเวลายามเศษ ได้รอเรืออยู่ครู่หนึ่งเพื่อส่งโทรเลขของกัปตันไปยังผู้ว่าราชการ เมืองปาณบุรรี

บอกกำหนดเรือถึงเกาะหลัก เรือเดินต่อไป ออกสันดอน เวลา ๔ ทุ่มเศษ

ที่ในเรือนี้มีผู้โดยสารชั้นที่ ๑ ที่นอกจากพวกเราอีก ๖ คน คือพระยาวิเศษภาไชย จะไปเมืองตรังคน๑ พระยาราชพินิจจัยกับเมียจะไปเมืองชุมพร หลวงศรีสิทธิ์กรรมจะไปเมืองปัตตานี อีก ๒ คนเปนฝรั่ง พ่อค้าคน ๑ จะไปสงขลา อีกคน ๑ จะไปบางตะพาน รวมเปน ๑๕ คนทั้งพวกเรา ตามอัตราเรือลำนี้มีที่สำหรับชั้นที่ ๑. ๑๒ คนเท่านั้น คราวนี้เกินไป ๓ คน จึงค่อนข้างจะอัดแอกันสักหน่อย เขาจัดห้องไว้ให้เราทางหัวเรือ ๒ ห้อง หันหลังชนกัน อยู่กัน ๖ คน ส่วนพวกขุนนางทั้ง ๓ คนนั้นอยู่ห้องทางท้ายเรือ

ตอนกลางคืนวันนี้เมื่อออกสันดอนแล้ว มีคลื่นนิดหน่อย แต่พอยิ่งดึกเข้าก็ยิ่งจัดขึ้น ทีแรกนั่งกันอยู่บนดาษฟ้าพอยังชั่ว แต่พอดึกเข้าก็ต้องลงไปนอนในห้อง บรรดาคนที่ไปเมาคลื่นกันหมด เว้นแต่คุณพ่อกับขุนวรวุฒิและนายผาดเท่านั้น ยายถั่วกับเด็กเผือนไม่เมามาก แต่นอนซึมไม่พูดจากับใคร ถ้าจะว่าข้างเมามากกันแล้วน้องปองเปนยิ่งกว่าใครหมด ประเดี๋ยวลุกประเดี๋ยวนอน

กวนคนร่ำไป ตาบื่นข้อนข้างจะแขงแรงแต่ถูกขุนชาญยั่วเข้าเลยอดไม่ได้ มัวแต่เวียนลุกเวียนนั่งกันดังนี้จนเกือบไม่ได้นอนกันยังรุ่ง จนออกนึกระอาอยากจะเร่งให้เช้าเสียเร็ว ๆ ที่จริงยิ่งดึกเข้าเดือนหงายแลดูแสงจับกับลูกคลื่นงามมาก แลลมพัดอู้เสมอจนออกหนาว

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ เมษายน เปนวันที่ ๒

เมื่อคืนนี้เรือเดินยันรุ่ง แต่ตอนจวนสว่างคลื่นค่อยสงบเข้า พอเช้าก็สบาย ตื่นนอนขึ้นเวลาย่ำรุ่งเศษ ขึ้นไปนั่งเล่นแลรับประทานกาแฟบนดาษฟ้า เมื่อเย็นวานนี้ได้ลงไปรับ ประทานข้าวในห้องกินข้าวพร้อมกัน หมด กับเพื่อนโดยสาร แต่เช้าวันนี้ไม่ได้ลงไปรับประทานเพราะไม่ไว้ใจกลัวจะไม่สบายขึ้น แลได้ทราบว่าได้มีคนไปรับประทาน ๔ หรือ ๕ คนเท่านั้น กลัวเมาคลื่นกันหมด แต่ท่านพวกขุนนางทั้ง ๓ ของเรานั้นเปนอันบอกเลิกทีเดียวไม่ไปกินอีก ว่าเกลียดกับเข้าฝรั่ง เมื่อรับประทานเข้าทำให้เลี่ยน ถูกเข้าครั้งแรกเลยเข็ด เลยต้องค้นกับเข้าไทยของเราไปรับประทานกัน เรานั่งเล่นกันอยู่จน ๕ โมงเช้าจึงลงไปห้องไปเตรียมแต่งตัว พอประเดี๋ยวก็ตีกระดิ่ง

รับประทานข้าวกลางวัน เมื่อรับประทานข้าวแล้วต้องรีบเตรียมเก็บของให้เรียบร้อยเพราะประเดี๋ยวก็จะถึงเกาะหลัก

เวลาบ่าย ๒ โมง ๑๕ นาทีถึงเกาะหลัก เรืออัษฎางค์เข้าไปจอดในอ่าวที่หน้าศาลากลางเมืองปราณบุรี พอเรือจอดแล้ว มีพวกข้าราชการลงเรือไปรับถึงเรือใหญ่หลายคน แลมีเรือไปสำหรับขนของด้วย ๖ ลำ เมื่อขนของเสร็จแล้ว กับปตันเรืออัษฎางค์ได้จัดเรือกันเชียงไปส่งพวกเรา เรือกันเชียงจอดไม่ได้ถึงที่เพราะติดหาดทรายน้ำตื้นมาก ฝ่ายเมืองเขาได้จัดเก้าอี้หามไว้ตัว ๑ สำหรับหามข้ามน้ำไปบนหาด คนที่ใส่ถุงเท้ารองเท้าต้องถูกหามกันทุกคนเดินขึ้นไปก็ถึงที่พักทีเดียว เวลาเย็นวันนี้ได้ลงอาบน้ำทเลเปนครั้งแรกอาบที่หาดทรายหน้าเรือนพักนั้นเอง ค่ำวันนี้พอรับประทานข้าวแล้วก็นอน รู้สึกอ่อนใจมากเพราะคืนก่อนมัวเมาคลื่นไม่ได้นอนกี่มากน้อย

ที่เกาะหลักนี้เดิมนึกว่าจะเปนเกาะใหญ่โตแลเปนที่เที่ยว มีผู้คนอยู่มาก ที่แท้ที่ตัวเกาะหลักเองเล็กนิดเดียวอยู่ใกล้ ๆ กับฝั่งไม่มีพื้นแผ่นดินที่ราบสำหรับผู้คนอยู่ได้ ส่วนที่คนอยู่นั้นอยู่ที่เมืองปราณบุรี ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งที่ตรง

กันกับเกาะหลัก ที่ว่าการเมืองแลที่ทำการต่าง ๆ ก็อยู่ที่เมืองทั้งสิ้น แลเปนที่คนไปมาเที่ยวเตร่เสมอ เมืองปราณบุรีนี้เปนเมืองชายทเลซึ่งเปนชัยภูมิดีมาก อากาศก็ดี เวลาหน้าร้อนก็ไม่ร้อนจัดมีลมพัดอยู่เสมอ อาหารการกินก็ไม่อัตคัดแลมีที่เที่ยวหลายแห่ง ได้ทราบว่าในเร็ว ๆ นี้จะได้จัดการสร้างพระราชวังสำหรับเปนที่ประทับในฤดูร้อน ส่วนเรือนที่เขาจัดให้พักนั้นอยู่ริมฝั่งทเลตรงหน้าบ้านท่านผู้ว่าราชการเมือง เยื้องกับที่ว่าราชการ เมืองนิดหน่อย เปนเรือนเล็ก ๆ มี ๓ ห้อง ชั้นเดียว แต่โปร่งสบายดีสำหรับรับลมได้ทุกเวลา นอกจากนั้นมีเรือนบ่าวแลครัวต่างหาก ตรงหน้าเรือนลงไปนั้นมีหาดทรายยาวตลอดริมฝั่งทเล น้ำไหลขึ้นลงแรงมากได้ยินเสียงกระทบฝั่งเสมอ แลไปสองข้างที่ในทเลเห็นเขาแลเกาะยื่นออกไปทั้ง ๒ ข้าง แลมีหาดทรายตลอดไป เห็นเปนอ่าวใหญ่งามมาก เกาะข้างขวาที่ยื่นออกไปคือ "เกาะหลัก" ถัดเข้ามาชื่อ "เกาะไหหลำ" ถัดมาเปนเขายื่นออกไปรับกับเกาะไหหลำชื่อ "เขาล้อมหมวก" และระหว่างเกาะไหหลำกับเขาล้อมหมวกยังมีเกาะเล็กอีกเกาะหนึ่งชื่อ "เกาะแรด" แต่อยู่ห่างออกไปหน่อย ส่วนทางซ้ายมือนั้นมีเขา

ลูกหนึ่งยื่นออกไปเปนหัวแหลมของอ่าวนี้ เขาลูกนั้น เรียกว่า "เขาตาม่องล่าย" แลถัดเข้ามายังมีเขาเตี้ย ๆ อีกหลายลูกติดต่อกันเปนแนวเข้ามาจนถึงฝั่ง บนฝั่งตรงนั้นมีเขาซึ่งนับว่าแปลกอยู่อีกลูกหนึ่งคือ "เขาช่องกระจก" เขานี้เมื่อไปใกล้แลขึ้นไปดูทางด้านหน้าจะเห็นที่บนยอดมีรูปเปนวงกลม กลางโหว่ใหญ่มาก ดูกลมคล้ายกับคนหลวงเล่น ถ้าเปรียบให้ใกล้ก็คล้ายกับกระจกเงากลม ๆ จึงได้เรียกชื่อกันว่า "เขาช่องกระจก" ต่อ ๆ มา

น่ายินดีอยู่อย่างหนึ่งที่เมื่อมาถึงที่เกาะหลักนี้ได้พบคนรู้จักคุ้นเคยมาอยู่ที่นี่หลายคน นายหวนซึ่งเคยอยู่ที่บ้านมาตั้งแต่เล็ก ๆ นั้นได้เปนนายร้อยโทตำรวจภูธรมาเปนผู้บังคับการตำรวจภูธรประจำเมือง แลนอกนั้นยังมีอีกหลายคนตั้งแต่ปลัดเมืองเปนต้น ที่มาแนะนำตัวเองว่าเปนผู้คุ้นเคยแลบางคนก็เคยเปนข้าในกรมของคุณพ่อมาแต่เก่าแก่ แลได้พบผันน้องแม่อยู่ (ศุภนิติ์) อยู่ที่นี่ด้วย ต่างก็ดีอกดีใจมาหากันทั้งนั้น แต่หม่อมเจ้าปราณีนวบุตรผู้ว่าราชการเมืองนั้นไม่อยู่ได้ไปแหลมหินเสียหลายวันแล้ว เพื่อจัดการรับเสด็จสมเด็จพระพันปีหลวง ซึ่งจะเสด็จใน

เร็ว ๆ นี้ แต่ก็ได้มีจดหมายมาแสดงความเสียใจกับคุณพ่อในการที่ไม่ได้อยู่รับรอง กับได้พบพระยามหาอำมาตย์อยู่ที่นี่ แม่ศรีเฉลิมก็มาด้วย แกไปเมืองเพชรแลแหลมหินแล้วเลยขึ้นรถไฟมาที่นี่ พึ่งมาถึงก่อนเราชั่วโมงเดียวเท่านั้น

ค่ำวันนี้ได้มีผู้เอาปูหินมาให้ตัวหนึ่ง ปูนี้ปลาดมากเปนปูแท้ ๆ แต่เปนหิน รูปร่างแลขนาดเท่าปูแสมอย่างใหญ่ เขาเล่าว่ามีที่ปากคลองบางปู อยู่ใกล้กันกับเขาสามร้อยยอด อยู่เหนือเกาะหลักแลไม่สู้ไกลนัก ตามที่เล่านั้นว่ามีอยู่เสมอเห็นเปนปูเปน ๆ คลานอยู่ในน้ำตามริมคลองแต่ครั้นไล่จับมาได้ถึงมือจึงกลายเปนหินไป ว่าเปนดังนั้นทุกตัวแลมีทุกชนิดด้วยคือปูทเลก็มีปูม้าก็มีใครจะไปหาเมื่อไรก็ไปได้แต่ไม่มีมากนัก ปูเหล่านี้มีเรื่องเกี่ยวข้องกับตำนานเรื่อง "ตาม่องร่าย" ซึ่งเคยได้ยินเล่าเปนนิทานกันมาแต่โบราณ ว่าเปนปูที่เจ้าเมืองจีนเอามาจะให้เปนของกำนันพ่อตา แต่มาเกิดกายลกันขึ้นจึงเทปูเหล่านั้นลงน้ำเสียหมบ นิทานเรื่อง "ตาม่องล่าย" นี้พิศดารมากเพราะฉนั้นบรรดาเกาะแลเขาแลอะไรต่าง ๆ มักจะเกี่ยวข้องด้วยนิทานนี้โดยมาก

วันจันทร์ที่ ๑๓ เมษายน เปนวันที่ ๓

เช้าวันนี้ตื่นนอนย่ำรุ่งเศษ รับประทานกาแฟแล้วเดินเล่นตามริม ๆ เรือน รับประทานข้าวเช้าแล้วก็ไม่ได้ไปไหนมีเวลาจัดห้องแลข้าวของเรียบร้อยดี กลางวันมีข้าราชการมาหาคุณพ่อที่เรือนหลายคน พอเวลาบ่าย ๔ โมง ได้ลงไปเดินเล่นที่หาดทรายทางซ้าย เดินเลียบไปตามริมน้ำไปจนถึงเขาช่องกระจก เที่ยวเก็บหอยเล่นอยู่จนเย็นจึงกลับ เย็นวันนี้ได้ลงอาบน้ำทเลอีก ไม่ต้องไปอาบที่ไหนไกล อาบกันที่หาดหน้าเรือนที่พักนั้นเอง ค่ำรับประทานข้าวแล้วประเดี๋ยวก็นอน

วันอังคารที่ ๑๔ เมษายน เปนวันที่ ๔

วันนี้ตื่นแต่เช้า รับประทานกาแฟแล้วเวลาเช้า ๑ โมง ได้ไปเดินเล่นที่หาดทรายข้างขวา เดินไปสักหน่อยแดดออกข้อนข้างร้อนเลยเลี้ยวขึ้นตลาด ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งเลยเดินผ่านตลาดดูทั่วแล้วกลับไปที่พัก

ตลาดที่เมืองนี้ไม่มีเปนบริเวณตลาดซึ่งออกกัน เช้า ๆ เย็น ๆ มีเปนห้องแถวอยู่ ๒ ฟากถนนมีอยู่ประมาณสัก ๕๐ ห้อง เท่านั้น มีพ่อค้าแม่ค้าออกร้านขายของเปน

เครื่องใช้บ้าง ของกินเปนของแห้งบ้างสดบ้างปนกันมีร้านถ่ายรูป และทำช่างไม้ ทำเงิน ทำทองอยู่บ้างอย่างละร้านสองร้านเท่านั้น เพราะฉนั้นของสด เช่นผักแลผลไม้ต่าง ๆ จึงหาข้อนข้างยาก แต่หอยแลปลาต่าง ๆ นั้นพวกที่หามาได้ก็เอาไว้กิน เหลือก็เอาเที่ยวเร่ขาย แลหลาย ๆ วันก็มีเนื้อกวางสดแลสัตว์ป่าต่าง ๆ มาขายเปนคราว ๆ

เวลาบ่าย ๔ โมง วันนี้ไปเที่ยวหาหอยกันอีกไปทางหาดทรายเขาช่องกระจดกย่างวันก่อน แต่ไปไกลกว่าวันก่อนมาก ไปพบถ้ำเล็ก ๆ หลายถ้ำ ได้ลองเข้าไปแห่งหนึ่งเปนถ้ำเล็ก ๆ แต่แสงสว่างส่องข้างบนตลอด คล้ายกับหุบเขา มัวเที่ยวเพลินกว่าจะกลับถึงบ้านพอพลบพอดีเลยไม่ได้อาบน้ำทเล

ตั้งแต่มาอยู่เกาะหลักได้ ๓ วัน ๆ นี้ช่างรู้สึกสบายแท้ ๆ ไม่มีอะไรนอกจากหิวกับง่วงนอน พอกินข้าวเย็นแล้วเปนง่วงทุกวัน ต้องเปนดังนั้นทุกคนบรรดาที่มานอนกันแต่หัวค่ำอย่างดึกก็ยามเศษแต่ดีที่ได้ตื่นแต่เช้ามืดได้ดูพระอาทิตย์ขึ้นงามมากเพราะเรือนหันหน้าออกทางตวันออกแต่พวกผู้ชาย คือขุนชาญ ขุนวรวุฒิแลหลวง

เวชสิทธิ์นั้นมักจะพอใจเล่นไล่จับปูลมตามชายหาด จนกระทั่งเวลากลางคืนก็จุดโคมไป จับกันได้มาก ๆ แล้วเอามาทอดเคี้ยวกินเล่นกรอบ ๆ ที่จริงก็ออกจะอร่อยดี

วันพุธที่ ๑๕ เมษายน เปนวันที่ ๕

เมื่อคืนนี้เวลา ๒ ยามเศษเรือประชาธิปกมาแวะรับพระยามหาอำมาตย์กลับกรุงเทพฯได้ฝากของไปให้พวกที่บ้าน และส่งจดหมายไปด้วยหลายฉบับได้ให้แก่ไว้แต่เย็นวานนี้ ตั้งใจจะลุกขึ้นดูเมื่อเรือถึงแต่ไม่ตื่นเลยไม่ได้ดู

เย็นวันนี้ได้ไปเดินเที่ยวที่หาดทรายข้างขวาอีกครั้งหนึ่ง ตั้งใจว่าจะไปแต่วันสักหน่อย แต่มีแขกมาหาคุณพ่อเสียงคุยอยู่จนเย็นจึงช้าไป ออกจากบ้าน ๕ โมงเย็น วันนี้เดินไปไกลมากไปจนถึงเขา "ล้อมหมวก" ซึ่งได้เคยกล่าวมาแล้วนั้น ที่นั้นมีหาดใหญ่ ๆ แลมีหอยดี ๆ แปลก ๆ แลมีหินสีต่าง ๆ มาก เหตุด้วยทางไกลแลไปมัวเพลินเก็บหอยอยู่กว่าจะกลับจนค่ำกลางทาง มาถึงบ้านเปนทุ่มเศษไม่ได้ลงเล่นน้ำอีกเพราะชาวเมืองนี้เขาบอกว่าเวลาค่ำกับเวลาเช้ามืดอาบไม่ดีมักจะคันตัววันนี้เหนื่อยมากเพราะเดินไกลแลทั้งรีบเดินด้วยทราบว่าทางถึง ๘๐ เส้น ทั้งไปทั้งกลับคงเปน ๑๖๐ เส้น เลยนอนหลับราวกับตาย

วันพฤหัศบดีที่ ๑๖ เมษายน เปนวันที่ ๖

เช้าวันนี้ไม่ได้ไปไหน ยังไม่หายเหนื่อยที่ไปเที่ยวเมื่อวานนี้ ตื่นนอนขึ้นรู้สึกระบมขาทั้ง ๒ ข้างเลยนอนอ่านหนังสือกันเล่น

เวลาบ่าย ๔ โมงเศษไปเที่ยวทางตลาดอีก แล้วเลยไปแวะวัดเกาะหลัก วัดนี้อยู่พ้นตลาดไปไม่สู้ไกลนัก ในบริเวณนี้มีอยู่วัดเดียวเท่านั้น คุณพ่อไปดูกะที่สำหรับปลูกโรงเรียน พอเสร็จธุระแล้วก็กลับถึงบ้านเวลาพลบ

วันศุกรที่ ๑๗ เมษายน เปนวันที่ ๗

เมื่อคืนนี้ได้เตรียมหาเรือไว้จะลงแล่นเล่นตามริมฝั่ง พอตื่นนอนแต่ย่ำรุ่งก็ไปทีเดียว ไปกันเต็ม ๒ ลำ พวกขุนนางของเราก็ไปหมด ทั้งแถมพวกตำรวจภูธรอีกหลายคน เดินเรือไปทางริมฝั่งขวา ไปแวะจอดที่หาดเกาะหลักก่อนแล้วขึ้นที่เกาะร่มและเกาะไหหลำ ได้ขึ้นตามหาดแลเก็บหอยเก็บกรวดเล่นทั้ง ๓ แห่ง เกาะหลักไม่ค่อยมีอะไร หาดก็เล็กนิดเดียวแลน้ำลึกด้วย เกาะร่มมีฟองน้ำแลหินสีต่างมากงาม ๆ ทั้งนั้น ส่วนเกาะไหหลำนั้นหาดทรายแห่งหนึ่งงามมาก รูปแหลมพุ่งออกไปกลาง

น้ำ แลที่หาดนั้นมีหอยกะทิกับหอยเสียบมาก หอยสองอย่างนี้กินอร่อยมาก ตากำนันชุ่มแกเปนคนพื้นเมืองนี้แกไปด้วย แกสอนให้หาคือต้องคุ้ยทรายที่ตรงชายหาดที่น้ำกระทบแล้วจึงเก็บเอา พวกที่ไปหลายคนช่วยกันหาได้เปนกองเที่ยวเล่นกันอยู่จนสายจึงกลับ ได้ฟองน้ำดี ๆ แลหินมามาก ขนบรรทุกใต้ท้องเรือเสียจนเกือบเต็ม

พวกผู้ชายหลายคนเขาพากัน ลงเรือไปไกลต่อไปอีกไปตกปลากันที่เกาะแรดซึ่งอยู่ถัดนั้นไป ดังได้เคยกล่าวมาแล้ว เขากลับทีหลังเรา ได้ปลาเปนหลายตัว การเล่นเช่นนี้ไม่ต้องสงสัยว่าจะไม่มีขุนชาญไปด้วย เขาต้องอยู่ในจำนวนหนึ่งเสมอ เย็นวันนี้ได้ลงเล่นน้ำทเลอีก

วันเสาร์ที่ ๑๘ เมษายน เปนวันที่ ๘

วันนี้ได้กะโปรแกรมไว้จะไปเที่ยวคลองวาฬ ซึ่งอยู่ใต้เมืองปราณนี้ไปข้อนข้างไกลหน่อย ต้องใช้พาหนะไป หลวงรัฐการภักดีปลัดเมืองได้จัดการเสร็จในการเดินทาง มีม้า ๘ ตัว เก้าอี้หาม ๒ ตัว เกวียน ๒ เล่ม มาคอยอยู่ข้างที่พัก ได้ออกเดินทางตั้งแต่โมงเช้า ไปขึ้นม้าขึ้นเกวียนกันที่ท้ายตลาด ไปกันหมดบรรดาคนที่มาเหลือแต่ นายผาด

กับเด็กจั่วได้อยู่เฝ้าบ้าน บางคนก็ขึ้นม้า บางคนก็นั่งเกวียน ตามแต่ใครชอบอะไร แต่พวกผู้ชายขี่ม้าทั้งนั้น เดินทางไปทางเกวียนเข้าป่าเรื่อยไป พอเวลา ๒ โมงเช้าทลุออกหาด "คุ้งมะนาว" เดินไปทางชายหาดพอสุดหาดแล้วก็เลี้ยวเข้าป่าไปอีกสักครู่หนึ่ง ถึงคลองแห่งหนึ่งอยู่ที่เนินเขาหลวง ที่นี่เกวียนข้ามไม่ได้ เพราะมีแต่สพานเล็ก ๆ สำหรับคนเดิน แต่เขาได้จัดเกวียนมาคอยรับอยู่ที่ฝั่งข้างโน้น ๓ เล่ม พวกเราต้องลงเดินกันไปหมดข้ามสพานนั้นไปขึ้นเกวียนอีกที ส่วนม้าแลเก้าอี้หามก็ต้องไปขึ้น เอาฝั่งโน้นเหมือนกัน เดินทางต่อไปถึง ตำบลคลองวาฬ เมื่อจวนถึงที่พักได้ผ่านวัดแห่งหนึ่งซึ่งราษฎรเรียกกันว่า "วัดคลองวาฬ" ที่วัดนี้ ได้ตกแต่งธงเทียวแลตั้งเครื่องบูชาแลมีนักเรียนมายืนแถวรับด้วย ได้ผ่านวัดนั้นไปถึงที่ที่เขาจัดให้พักเวลาเช้า ๓ โมง ๑๕ นาที รวมเดินทางจากเกาะหลัก ถึงคลองวาฬเปนเวลา ๒ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที.

เขาจัดให้พักที่ศาลาแห่งหนึ่ง อยู่ในระหว่างหมู่บ้านราษฎร แลลงไปเห็นทเล เขาหาข้าวเลี้ยงทั้งเช้าทั้งกลาง-วัน แลรับรองกันแขงแรงมาก มีราษฎรทั้งผู้หญิงผู้ชายแต่งตัวกันสวย ๆ มานั่งอยู่ตามทางมาก ราษฎรแถวนี้ออก

จะคับคั่งมาก มีบ้านเรือนใหญ่ๆ อยู่หลายสิบหลัง แต่ไป กระจุกกันอยู่ที่ริมทเลหมด เขาหากินกันอยู่อย่างเดียวคือ ทำกะปิ น้ำปลาขายเปนสินค้า ทำกันเองตลอดตั้งแต่งมกุ้ง แล้วเอามาทำกันเช่นนั้นทุกบ้าน มีบ้านๆ หนึ่ง เจ้าของบ้าน ชื่อตลับ บ้านนี้ท่าทางจะมั่งมีมาก มีบริเวณใหญ่โต ได้ เข้าไปดูในบ้านเห็นมีโรงทำกระปิน้ำปลาอยู่เปนหลายหลัง เจ้าของบ้านใจดี วุ่นจัดการรับรองพวกเราวันยังค่ำ ได้ ไปกินข้าวที่บ้านแก เมื่อถึงที่นั่นสักประเดี๋ยว คุณพ่อได้ ให้กำนันไปบ่าวร้องพวกราษฎร ถ้าใครต้องการยาให้มาขอ ได้มีคนมาขอยาแลให้หลวงเวชสิทธิ์ตรวจมาก ได้แจกอยู่ เปนหลายชั่วโมงกว่าจะหมด ดูราษฎรมีความยินดีกันทุก คน พื้นที่ๆ คลองวาฬนี้เปนที่ดอน แลหาดทรายก็ชัน กว่าทางเกาะหลักแลที่ลาดลงไปเปนเลน นับว่าไม่น่าสบาย แลไม่น่าอยู่ นอกจากจะเปนที่ทำมาหากินเท่านั้น แต่ที่ ฝั่งทเลนั้น ริมฝั่งมีเกาะอยู่ ๓ เกาะ เกาะเล็ก ๒ เกาะ ชื่อ "เกาะพิง" กับ "เกาะพาง" ถัดไปไกลหน่อยนั้นเห็น "เกาะจาน" ซึ่งเปนที่มีถ้ำรังนกมาก ที่เกาะจานนี้เขาว่า สนุกพอใช้ แต่ถ้าจะไปต้องไปเรือใบ ต้องเสียเวลานานจึง

เปนอันไปวันนี้ไม่ได้ เมื่อดูอะไรเสร็จแล้วไม่มีอะไรทำ จะกลับก็กลับไม่ได้เพราะแดดร้อน เลยต้องนั่งอยู่เฉย ๆ คอยเวลากลับ

เวลาบ่าย ๓ โมงได้เดินทางกลับจากคลองวาฬ แต่ได้เดินไปดูตามบ้านราษฎร อ้อมไปอีกทางหนึ่งแล้วไปทลุออกวัดซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น แวะอยู่สักครู่จึงขึ้นม้าขึ้นเกวียนกันต่อไปเดินทางไปทางเก่า เมื่อผ่านคุ้งมะนาวได้หยุดพักแลเที่ยวที่นั้นอยู่จนเย็นจึงกลับ ถึงที่พักราวย่ำค่ำเศษ

ที่คุ้งมะนาวนี้เปนที่ที่ร่ำฦๅกันว่างามนัก ต้องขอรับว่างามจริง แลเปนที่น่าเพลิดเพลินพอใช้ อ่าวที่นั้นใหญ่มากดูก็คล้ายๆ กับอ่าวที่เกาะหลัก แต่หาดใหญ่แลลาดลงไปมาก มีเขาโอบออกไปสองข้างเหมือนกัน แลที่ตรงกลางอ่าวมีเกาะเล็กอยู่ ๒ เกาะ น่าเอ็นดูมาก น้ำใสสอาดกว่าที่เกาะหลัก แลขึ้นไปบนฝั่งเห็นต้นไม้ทึบเปนแนว ที่หาดทรายนั้นมีหอยมากแท้ ๆ แต่ไม่ค่อยจะแปลก มีอย่างตัวเล็กๆ มาก ความที่มากจนเกือบจะเปนพื้นหาดทีเดียว ไม่ต้องไปนั่งค่อยๆ เก็บ เอามือกวาดๆ เอาเท่าไรๆ ก็ได้ไป

เพลินเก็บหอยกันทุกคน กระบุงตะกร้าที่ติดไปด้วย เอาใส่หอยเสียจนหมด บรรทุกเกวียน เสียจนไม่มีที่ใส่ สนุกเหลือเกิน นับว่าตั้งแต่มาเที่ยว ที่คุ้งมะนาวนี้เปนสนุกกว่าแห่งอื่นหมด

วันนี้มีของขันอยู่อย่าง ๑ หลวงรัฐปลัดเมืองนั้นแกเปนคนขันอยู่แล้ว คือแกรับหน้าที่จัดการรับรองต่าง ๆ ไม่ว่าจะไปไหนแลทำอะไร แกการใหญ่เสียหมด ต้องการพูดซ้ำแลนัดแล้วนัดอีกหลายๆหน รอบคอบจนเกินไปเสมอ วันนี้เมื่อไปพักอยู่ที่คลองวาฬนั้นมีเหตุใหญ่ ม้าของแกที่ขี่ไปนั้นเดินกินหญ้าอยู่แล้วเลยวิ่งหนีไป วิ่งไปตามหาดริมทะเล คนไล่จับก็ไม่ทัน เวลามันพลัดไปนั้นแกยังไม่รู้ แต่ประเดี๋ยว พอเขาไปบอกแกตกใจใหญ่ ตาเหลือกทีเดียวลุกขึ้นเต้นราวกับจะออกคุกพาทย์ โกรธตากำนันว่าไม่บอกทันที และเอาคำมั่นสัญญาให้ตามจับม้าของแกให้ได้ เรากำลังกินข้าวกลางวันกันอยู่ อดหัวเราะไม่ได้เลย ขันกันเกือบตาย

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ เมษายน เปนวันที่ ๙

วันนี้ไม่ได้ทำอะไร เปนชิ้นเปนอัน นั่งๆ นอนเรื่อย พอเวลาแดดอ่อนก็ลงเดินเล่นที่หาดทราย ไปทาง

เขาช่องกระจกแต่ไม่ได้ไปถึงเนินเขา ลองไปที่หาดแหลมมีอยู่แห่ง ๑ หาดนี้ยื่นออกไปในทะเลมาก แต่เวลาน้ำขึ้นลบหมด ไม่แลเห็น แล้วเลยท่องน้ำทเลไปขึ้นอีกหาด ๑ อยู่กลางน้ำ ตรงนั้นเปนที่เลี้ยวลดงามมาก ได้ไปวิ่งจับปูสนุกพอใช้ พอจวนพลบก็รีบกลับ แล้วมาอาบน้ำที่หน้าบ้าน

วันจันทร์ที่ ๒๐ เมษายน เปนวันที่ ๑๐

เมื่อคืนนี้ได้นัดกันไว้ว่าจะไปเที่ยวทางบก ไปบึนเขาช่องกระจก จะไปแต่เช้า แต่เพอิญตาปลัดเมืองแกมาคุยอยู่เสียกับคุณพ่อจนดึก มาอ้างอวดอะไรต่ออะไรไม่จบ กว่าจะได้นอนเกือบ ๒ ยาม คุณพ่อเลยเลิกไม่ไปเพราะอดนอน

เย็นวันนี้ได้ไปดูเขาหาหอยหลอดทางหาดริมเขาล้อมหมวก พึ่งเคยรู้ว่ารูปร่างมันอย่างไรแลวิธีหาอย่างไร มีชาวบ้านไปหากันมากหลายสิบคน หอยหลอดนี้ เขาหากันเวลาน้ำลงมาก ๆ เพราะมันอยู่ในทรายที่มีเลนปนตรงที่มันอยู่นั้นเปนรูเล็ก ๆ แบน ๆ เกลื่อนไป ชุมเปนที่สุด วิธีหาง่ายนิดเดียว คือเอาไม้เล็ก ๆ ขนาดก้านมะพร้าวจิ้มปูนที่ปลายไม้แหย่ลงไปตามรูนั้น พอชักไม้ขึ้นมาประเดี๋ยวมันก็ขึ้นมาจากรูทีเดียวแล้วก็คอยจับเอา ได้กัน

คนละมาก ๆ ได้ความว่ามันเมาปูน แลเมื่อถูกเข้าจำเปนที่จะต้องขึ้นมาทันที แต่หอยชนิดนี้เดินเร็วมากถ้ามันรู้ตัวก็มุดดินหนีจนตามจับไม่ทัน. พวกที่ไปด้วยกันผึกหัดหากันทุกคน ได้หอยมาสัก ๕๐ ตัวเห็นจะได้

วันอังคารที่ ๒๑ เมษายน เปนวันที่ ๑๑

เมื่อเช้า ๒ โมงวันนี้ได้ทำของไปเลี้ยงพระวัดเกาะหลัก มีกับเข้า ๒ สิ่งขนมสิ่ง ๑ ทำใส่ที่ให้คนหาบเอาไปตักถวายที่วัดพระทั้งวัดมีกว่า ๒๐ องค์ แต่ไม่อยู่เสียหลายองค์เหลืออยู่ ๑๐ องค์เท่านั้น นับว่าเปนการเรียบร้อยบริบูรณดี

เย็นวันนี้เมื่อจะลงไปเล่นน้ำทเล พบพวกหาปลาหอบอวนจะกลับบ้าน ได้ขอให้เขาตีให้ดู แต่ไม่เห็นมีปลาอะไรติดกี่ตัวเห็นแต่แมงกะพรุนติดอวนมากจริง ๆ ทำให้ขยะแขยงมาก แลเมื่ออาบน้ำเสร็จแล้วพากันรู้สึกคันตัวไปหลายคน บางทีจะเปนเพราะไปอาบน้ำที่มีแมงกะพรุนมากก็เปนได้

วันพุธที่ ๒๒ เมษายน เปนวันที่ ๑๒

เช้าวันนี้เวลาย่ำรุ่งได้ลงเรือเล็กไปเที่ยวที่เขาม่องล่ายเรือที่ไป ๒ ลำคนไป ๑๖ คน ด้วยกัน เอากับเข้าใส่เรือไปหา

ที่กินเล่นให้สนุก เรือที่ไปนั้นเปนเรือใบเล็ก ๆ แต่ไม่ได้กางใบ ขาไปเปนเวลา ๕๐ นาที ได้จอดเรือที่หาดเชิงเขาตรงนั้นเปนอ่าวเล็ก ๆ มีผู้ใหญ่บ้านที่นั้นมาคอยรับแลพาไปดู "อ่าวน้อย" ซึ่งอยู่ทางฝั่งนอกของเขาม่องล่ายต้องเดินขึ้นบกไปหลายเส้นที่ริมฝั่งทางนั้นมีบ้านราษฎรอยู่หลาย บ้านเปนทำเลทำ กะปิน้ำปลาขาย เช่นเดียว กับ ตำบลคลองวาฬ แต่ไม่แน่นหนาเหมือนทางคลองวาฬ เมื่อออกไปทางอ่าวนั้นแลไปทางซ้ายแลเห็น "เขาขั้นกระได" อยู่ใกล้ ถ้าจะเดินไปตามหาดก็ถึงแต่เวลานั้นแดดร้อนมากจึงเปนอันไปไม่ได้ ได้ทราบว่าที่เขาขั้นกระไดนั้นเปนที่สนุกอีกแห่ง ๑ มีถ้ำหลายแห่ง ได้กำหนดไว้ว่าจะไปทางบกในเร็ว ๆ วันนี้ เมื่อเดินเล่นสักครู่ก็กลับตามทางเก่ามารับประทานข้าวที่หาดทรายใต้ร่มไม้ เวลาเช้า ๕ โมงลงเรือกลับ แต่เวลาขากลับนี้เปนเวลาชั่วโมง ๑ กับ ๔๐ นาที เปน ๒ เท่าเมื่อขามา ถูกคลื่นตลอดทางทั้งเปนเวลาทวนลมด้วยจึงช้าไปมาก.

เย็นวันนี้เรือบริพัตรมาถึงจากกรุงเทพ ฯ มีเสบียงส่งมาจากบ้านมาก กับได้รับจดหมายเพื่อนฝูง หลายฉบับ

ได้เปิดขึ้นดูกัน รู้สึกดีใจเปนอันมาก เพราะตั้งแต่มาจากกรุงเทพ ฯ พึ่งได้ข่าวคราวบ้านวันนี้.

วันพฤหัศบดีที่ ๒๓ เมษายน เปนวันที่ ๑๓

เมื่อคืนนี้คุณพ่อไม่สบาย ตอนหัวค่ำรู้สึกครั่นตัว พอดึกเข้าตัวร้อนแต่นิดหน่อย หลวงเวชสิทธิ์ตรวจแล ตั้งยา ออกความเห็นว่าบางทีจะเปนเพราะเมื่อวานนี้เวลากลับจากเขาม่องล่ายนั้นจะถูกลมมากเกินไป เพราะฉนั้นวันนี้จึงไม่ได้ไปไหนเปนแต่เวลาเย็นเดินลงไป ที่หาดตรงหน้าบ้าน ไปเก็บหอยเล่นเพราะวันนี้มีหอยงาม ๆ มาก

เวลาค่ำรับประทานข้าวแล้วคุณพ่อตัวร้อนไปอีกร้อนมากกว่าวันก่อนและรู้สึกหนาวแลคอแห้ง จัดแจงเข้านอนแต่หัวค่ำ แต่ก็หลับสนิทดี

วันศุกรที่ ๒๔ เมษายน เปนวันที่ ๑๔

วันนี้หลวงเวชสิทธิ์ขอให้คุณพ่อพักอยู่กับที่เพราะไข้ยังไม่หาย ตั้งแต่ตื่นนอนเช้าก็สบายดีตัวไม่ร้อน แต่ต้องนอนเล่นอยู่วันยังค่ำ

เย็นวันนี้นายร้อยโทหวนกับแม่เจิม (เมีย) ได้พาลูกมาขอชื่อกับคุณพ่อ ลูกอายุได้ ๒ เดือนเศษเปนผู้หญิง

คุณพ่อได้ให้ชื่อ "จวง" แลได้เขียนชื่อกับคำให้พรลงในแผ่นกระดาษให้ แลผูกขวัญให้ด้วย คุณแม่ได้ให้แหวนทับทิมกับเพชรผูกมือให้วง ๑

ตอนกลางคืนคุณพ่อตัวร้อนจัดปรอท ๑๐๑ เศษ ๑ หลวงเวชสิทธิ์ตั้งยาควินินมากสักหน่อย ครั้นดึกเข้านอนไม่ค่อยหลับ หูอื้อแลคอแห้ง ตัวร้อนตลอดรุ่ง

วันเสาร์ที่ ๒๕ เมษายน เปนวันที่ ๑๕

ตั้งแต่ตื่นนอนเช้าคุณพ่อสบายดี ตัวหายร้อนแต่เปนวันต้องพักอีกวัน ๑ เมื่อเวลาบ่าย ๔ โมงเศษได้ลงอาบน้ำทเลเปนครั้งแรก ที่คิดได้ใหม่ คือ อาบแต่แดดอ่อน ๆ ยังไม่ทันหมด วิธีนี้ออกจะดีมากเมื่อขึ้นแล้วรู้สึกสบายดี

เมื่อกลางวัน ๆ นี้เรือ "รีดัง" ได้มาจากทางใต้ เข้ามาแวะจอดในอ่าวอยู่เปนนาน พวกเราได้ส่งจดหมายไปกับเรือนี้หลายฉบับ เรือลำนี้แลดูภายนอกก็สกปรกเสียแล้ว ไม่น่าโดยสารเลย เปนเรืออย่างสกปรกแลคับแคบของบริษัทเรือไฟไทย ออกจากเกาะหลักแล้วเขาตรงไปกรุงเทพ ฯ

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ เมษายน เปนวันที่ ๑๖

เมื่อแรกมาถึงเกาะหลักนี้ คุณพ่อไปเที่ยวตรวจการแลเยี่ยมสถานที่ทำการต่าง ๆ ได้ไปแวะดูไปเรือนจำเห็นคนโทษกำลังกินข้าวเช้าอยู่พร้อมกัน พากันร้องทุกข์ว่าเต็มที กับข้าวไม่อร่อยแลกินซ้ำ ๆ กันทุกวัน คุณพ่อกลับมาบ่นสงสารแลมีประสงค์จะทำอะไรไปเลี้ยงให้อร่อยสักครั้ง ๑ มาเมื่อวานนี้จึงได้ตระเตรียมทำ เช้าวันนี้เวลา ๒ โมงตรงซึ่งเปนเวลากินของเขา ได้เอาไปเลี้ยงของคาวคือแกง เนื้อแลมี ข้าวเหนียวเปียก น้ำกระทิ เปนของ หวาน ยกไปทั้งหม้อใหญ่ ๆ ไปตักใส่ชามแจก คุณพ่อกับน้อง ๆ ไปดูด้วย กลับมาเล่าว่ากินกันอย่างอร่อยแลอิ่มกันทุกคน บางคนอย่างละหลาย ๆ ชามก็มีแลดูทำท่าทางยินดีกันเปนอันมาก รวมคนโทษมีอยู่ ๙๖ คน

กลางวัน ๆ นี้ได้ลงไปเก็บหอยที่หาดทรายหน้าบ้าน ต้องกางร่มไปเพราะแดดร้อน แต่หอยช่างมีมากจริง ๆ และดี ๆ ด้วย เพราะเมื่อคืนมีคลื่นมาก ยิ่งดึกเข้าเสียงกระทบฝั่งราวกับเสียงปืน ซัดทรายเข้ามาที่ชายหาด สูงเปนคันคล้ายขอบถนน

เวลาบ่าย ๔ โมงผลัดผ้าเสร็จแล้วจะลงไปอาบน้ำทเล เผอิญท่านปราณีกลับมาจากแหลมหิน พอมาถึงก็มาหาคุณพ่อ มาคุยอยู่จนเกือบทุ่ม ๑ เลยเสียพิธี ที่จริงคุยสนุกมาก ช่างเล่าถึงการรับเสด็จต่าง ๆ แลหัวเราะครึกครื้นเสมอ พระยาศิริไชยบุรินทร์ ปลัดมนฑลนครไชยศรีก็มาด้วยพร้อมกับท่านปราณี มาพักอยู่ที่โรงเตี้ย ๆ หลัง ๑ ซึ่งทราบว่าแต่ก่อนเคยจัดเปนโรงเรียนของเมืองนี้ อยู่ติดกับบ้านเจ้าเมืองแลใกล้กับที่พักของเรา พอค่ำลงเรากินข้าวแล้วแกมาหา เล่าว่าแกเจ็บเปนโรคเกี่ยวกับปอด มาเที่ยวตากอากาศเหมือนกัน มาอยู่ที่แหลมหินก่อนแล้วเลยโดยสารท่านปราณีมาที่นี่ ว่าจะอยู่ราว ๗ วัน คุณพ่อได้อนุญาตให้หลวงเวชสิทธิ์ไปตรวจอาการโรคของแก

วันจันทรที่ ๑๗ เมษายน เปนวันที่ ๑๗

บ่ายวันนี้เห็นเรือยนต์เล็กลำหนึ่ง ขนาดเรือไฟหลวงที่ใช้ ๆ อยู่ในกรุงเทพ ฯ แล่นเข้ามาจอดในอ่าวตรงหน้าตลาดได้ความว่าพระยามหิบาลมาจากกรุงเทพ ฯ จะมาตรวจสวนมะพร้าวของแกซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับเมืองนี้.

เวลาจวน ๔ โมง เราได้ตระเตรียมกันจะไปเที่ยวหาดทางหน้าเขาช่องกระจก แต่พอจะไปก็พอดีกับพระยามหิบาลมาหาคุณพ่อเสีย คุยอยู่สัก ๒ ชั่วโมง ลงท้ายท่านปราณีมาประสมด้วย เลยคุยกันใหญ่ การเที่ยวเลยเปนอันเลิก แต่พอแกไปแล้วยังไม่ทันค่ำก็รีบผลัดผ้าลงไปอาบน้ำ เพราะเมื่อวานนี้ก็ไม่ได้อาบทีหนึ่งแล้ว นึกเสียดายมาก

ค่ำวันนี้ได้นัดหมายกัน จะไปเที่ยวเขาช่องกระจก ได้นอนแต่หัวค่ำ

วันอังคารที่ ๒๘ เมษายน เปนวันที่ ๑๘

วันนี้ได้ออกแต่เช้าก่อนโมง เดินไปเพราะอยู่ใกล้ ๆ พวกเราไป ๑๑ คน ด้วยกัน และมีหมอเอกเปนผู้นำทางกับตำรวจภูธรด้วย ๓ คน ทีแรกตรงไปทางด้านที่เราเห็นตรงกับเรือนที่พักทางด้านใต้ของเขาช่องกระจก พบถ้ำแห่ง ๑ ได้เข้าไปเที่ยวในนั้น ปากถ้ำใหญ่พอคนเข้าได้สัก ๔ คนพร้อม ๆ กัน อยู่กับพื้นดินไม่ต้องปีนขึ้นไป, ภายในถ้ำนั้นกว้างพื้นเปนทราย เข้าไปหน่อยก็มีดินเปนเนินขึ้นไปสูงมาก ข้างบนนั้นมีปล่องแสงสว่างซึ่งทลุขึ้นยอดเขา ได้ปีนขึ้นไปเล่นทางโน้นทางนี้สนุกกันมาก ที่ปากถ้ำนั้นมีช่องเล็ก ๆ หลายแห่ง ปีนขึ้นได้ทีละคนแลทลุขึ้นบนเขาได้ พวกขุนนาง

ที่ไปด้วยเขาปีนขึ้นไปเล่นกัน แลออกจากที่นั่นแล้วเขายัง พากันขึ้นเขาไปอีก เมื่อเราจะออกเดินต่อไปเรียกกันลงมา แต่หลวงเวชสิทธิ์กับขุนชาญนั้นท่าจะขึ้นเก่งกว่าคน ขุนวรวุฒิตะโกนเสียจนเสียงจะแห้งก็ไม่ได้ยิน เลยต้องทิ้งไว้ที่นั่น เราออกเดินไปทางขวามือ ลงทางหาดที่เคยไปเที่ยวนั้น เลียบริมเขาเรื่อยไป ถึงทางด้านเหนือซึ่งตรงข้ามกับถ้ำก่อน ได้เข้าถ้ำอีกแห่ง ๑ ถ้ำนี้ทางเข้าเตี้ยมาก แบนติดอยู่กับพื้นดิน จะเข้าต้องคลานก้ม ๆ เข้าไป ข้างในนั้นมีเปนสามชั้นแลกว้างขวางกว่าถ้ำก่อน แต่แสงสว่างน้อยเต็มที ชั้นนอกนั้นเล็กหน่อย แต่ข้างบนสูงมากเปนยอดกลวงแหลมขึ้นไปเปนที่ค้างคาวอาศรัยอยู่ ที่ตรงขวามือเข้าไปมีหินอ่อนงอกหลายแห่งแลมีน้ำไหลหยดอยู่เสมอที่ละหยด ๆ ถัดเข้าไปหินเปนรูปคล้ายประตูม่าน เข้าไปในนั้นก็ถึงชั้นกลางใหญ่มาก มีหินเปนรูปย้อยลงมาอยู่รอบ ๆ แลข้างบนสูงมีปล่องแสงสว่างเล็ก ๆ อยู่บนนั้น ถัดเข้าไปมีเปนประตูเข้าอีกชั้น ๑ แต่เล็กนิดเดียว แลมืดมาก ทางขวามือของห้องใหญ่นั้นมีทางเดินเข้าไปข้างในได้อีก ทราบว่าเข้าไปได้ลึกมากเปนคล้าย ๆ ตรอกแต่มืดแลไปตันอยู่เฉย ๆ เลยไม่มีใครเข้าไปเพราะไม่มีอะไรดีในนั้นแลน่ากลัวจะเปนที่สัตว์ร้าย ๆ อาศรัย เที่ยวเสร็จแล้ว

กลับ พอถึงข้างนอกพบขุนชาญกับหลวงเวชสิทธิ์ ท่านทั้ง ๒ นั้นเล่าว่าได้ขึ้นไปจนถึงยอดเขาเห็นอะไรไกล ๆ ได้หมด เราเดินออกจากนั่นไปหน่อยได้ปีนขึ้นไปบนเขา จะไปดูที่ตรงช่องกระจกซึ่งอยู่บนยอดทางทิศเหนือ ทางที่ขึ้นไปนั้นเปนหินเปนพื้นและมีดินทราย ปีนขึ้นไปสูงมากแลมีที่ขึ้นยากหลายแห่งกว่าจะถึงข้างบนเหนื่อยพอใช้ ที่ขึ้นไปนั้นก็เปนยอดอยู่แล้ว แต่ยังมียอดขึ้นไปอีกชั้น ๑ ที่ตรงเปนกระจก เรานั่งพักกันอยู่ที่นั่นเพราะร่มดีแลบางแห่งเปนที่ว่าง มองลงไปเห็นทเล หาด แลพื้นที่บริเวณนั้นต่าง ๆ งามดีมาก มีพวกที่อยากขึ้นไปข้างบนอีกหลายคน มีหลวงเวชสิทธิ์ ขุนชาญ ขุนวรวุฒิ ตาปิ่น แลนายผาดทั้ง ๕ คนนี้ได้ขึ้นไปจนได้ลอดตรง ช่องโหว่ ที่เรียกว่าช่องกระจกนั้น เล่าว่าหินตรงนั้นชันมาก พักเล่นอยู่สักครู่ก็กลับตามทางเดิม แต่พอถึงข้างล่างแล้วหาได้เดินทางหาดไม่ ได้อ้อมไปทางตวันตกอ้อมรอบเขา ทางเดินไม่สู้ร้อนแลร่มดี กลับถึงบ้านเวลา ๓ โมงเศษ

เที่ยววันนี้พากันรู้สึกเหนื่อยแลอ่อนใจมาก พอกินข้าวแล้วนอนหลับกันไปหลายคน เวลาเย็นไม่ได้ไปไหนอีก เปนแต่อาบน้ำทเลตามเคย

ลืมเล่าไป เมื่อสองสามวันมานี้หลวงเวชสิทธิ์ไปได้ของประหลาดมาอย่าง ๑ แกไปเที่ยวที่เขาล้อมหมวกไปพบมันอยู่ที่ซอกหินริมน้ำ ตัวมันดำ ๆ เท่าลูกส้มแลมีขนแหลมแข็ง สั้นบ้างยาวบ้างออกรอบตัวแหลมอย่างขนเม่นแลมีตาแดงก่ำอยู่สองตา ตามตัวมีจุดสีน้ำเงินแก่อยู่เปนระยะกัน ส่วนตีนนั้นเปนเส้นขาว ๆ คล้ายรากไม้อ่อน ๆ อยู่ใต้ตัวข้างล่าง ไม่มีใครรู้จักว่าอะไรทราบแต่ว่ามันเปนสัตว์ชนิด ๑ แลดู เพราะที่ข้าง ๆ ตัวมันนั้นมีแต่ปูทเลกับหอยใหญ่ ๆ ทั้งนั้น เมื่อหลวงเวชสิทธิ์ไปพบเข้า แกก็จะจับมันมา แต่พอเอามือถูกตัวมันเข้า มันเอาขนแทงเอามือเข้าเลือดออกหลายแห่ง ทีหลังแกได้พยายามเอาอะไรเขี่ยใส่ผ้าห่อมาจนได้ ได้สองตัวเอามาฝากคุณพ่อ ได้แช่น้ำเค็มไว้แต่ก็ไม่อยู่กี่วันมันตายเสีย เมื่อตายแล้วขนหลุดหมดเหลือแต่เปลือกรูปเหมือนตลับไม่มีฝา เปนเพื่อง ๆ ลงท้ายได้ความว่ามันชื่อ "หอยเม่น" หลวงเวชสิทธิ์มักจะหาของประหลาด ๆ ได้บ่อย ๆ นับว่าแกเปนนักปราชญ์ในทางนี้.

วันพุธที่ ๒๙ เมษายน เปนวันที่ ๑๙

เช้าวันนี้ได้ไปเดินเที่ยวทางถนนที่ตัดขวางข้างบ้านเจ้าเมือง ทางไปสถานีรถไฟ ดูที่ทางเสร็จแล้วขากลับ

ได้เดินลัดลงทางทุ่งข้างทางรถไฟไปทลุออกตลาดแลเดินกลับบ้าน แต่ก่อนได้นึกว่าที่ไหน ๆ ก็เที่ยวเสียหมดแล้วยังอยู่ที่สถานีรถไฟแห่งเดียว ได้ไปดูเสียวันนี้ก็นับว่าได้เห็นทั่วหมดแล้ว.

บ่ายวันนี้เปนกำหนดเรือเมล์จะมาจากกรุงเทพฯ แลเปนเวรเรือรีดังแลจะมีของที่ส่งมาจากกรุงเทพฯด้วย เราได้จัดเรือแลคนไว้คอยไปรับ แต่คอย ๆ ก็ไม่เห็น มีแต่เรืออื่นมาเมื่อ ๕ โมงเย็นลำ ๑ เมื่อ ๒ ทุ่มเศษลำหนึ่ง พวกเราหลงเอาเรือไปจะรับของ ต้องเก้อถึง ๒ ครั้ง ได้ความจากเรือลำหลังว่า รีดังพอออกจากกรุงเทพฯก็มาเสียอยู่ที่ปากน้ำจึงช้าไป ไม่ทราบจะมาถึงได้เมื่อไร

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ เมษายน เปนวันที่ ๒๐

เมื่อคืนเรือรีดังมาถึงเกาะหลัก ๗ ทุ่มเศษ ต้องไปรับของกันกลางดึก มีของแลจดหมายส่งมาจากกรุงเทพฯมากได้ตื่นนอนกันแต่เช้า รื้อของออกจากหีบ แลวันนี้ได้ทราบกำหนดวันกลับแน่ จะออกจากเกาะหลักวันอังคารที่ ๕ ได้สั่งให้เรือประชาธิปกแวะรับเปนพิเศษ เย็นวันนี้ได้ลงอาบน้ำทะเลกันแต่วัน

วันนี้มีเรื่องควรเล่าอยู่ ๒ เรื่อง เมื่อเช้าหลวงเวชสิทธิ์กับท่านขุนทั้ง ๒ ของเรามาลาจะไปไล่ยิงโกลำ จะไป

กับพระยาศิริไชย ไปที่เขาเกาะไหหลำ คุณพ่อก็อนุญาต ให้ไป เห็นไปกันเปนกองราว ๒๐ คน ลงเรือลำเดียวจน เพียบ บ่าย ๒ โมงกลับมาหิวข้าวตามกันเพราะไม่ได้กินข้าว เช้าไป โกลำก็ไม่ได้สักตัวเลยอายกันใหญ่อีกเรื่อง ๑ ขัน มาก เมื่อค่ำนี่เอง มีคนคนหนึ่งเปนผู้ใหญ่แล้ว พาเมียมา หาคุณพ่อเอาของพื้นเมืองมาให้หลายอย่าง พอมาถึงคุณพ่อ ก็ทักว่า "อ้อนายพลอยมา" คือหมายความว่านายพลอยซึ่ง อายุรุ่นราวคราวเดียวกับนายคนนี้ ที่มาขอเปนมรรคนายก วัดเกาะหลัก คุณแม่ร้องว่าไม่ใช่ นายดอนต่างหาก คือ หมายความว่านายดอนคน ๑ ซึ่งเคยมาหา ก็ตกลงกันว่านาย ดอนนั่งพูดกันอยู่เปนนานลงท้ายแกแสดงตัวว่าแกชื่อเปรื่อง เปนหมอมาตั้งร้านขายยาอยู่ที่ตลาด ที่จริงก็เคยไปพบแก หนหนึ่งแล้วที่ตลาด แต่แกเหมือนกันกับนายดอนจริง ๆ แล แกเล่าต่อไปว่าแกเคยถูกคนเข้าใจผิดสับตัวกันกับนายดอน เสมอ เลยขันกันเกือบตาย ทั้งสองคนนี้ช่างเหมือนกันแท้ ๆ แลอายุก็คราวเดียวกันด้วย

วันศุกร์ที่ ๑ พฤษภาคม เปนวันที่ ๒๑

เช้าวันนี้ตื่นแต่มืดไปเที่ยวคุ้งมะนาวกันอีกครั้ง ๑ คราวนี้ท่านปราณีเปนธุระจัดการ ให้คนนำไปคนหนึ่งกับ ตำรวจภูธรด้วย ๒ คน รวมทั้งพวกเราเปน ๑๕ คนด้วย-

กัน มีเกวียนไป ๒ เล่ม ได้ออกจากบ้านเวลาโมงเช้า ไปตามทางที่เคยไป เอาข้าวไปกินด้วย ครั้งแรกตรงไปจอดเกวียนที่ทางสุดหาดทางโน้น แล้วหาที่กินข้าวกันที่ใต้ร่มไม้ พอกินข้าวเสร็จแล้วต่างคนก็ต่างเที่ยวกันไป ไปเที่ยวทางเชิงเขาข้างขวาก่อน เขานี้ไม่มีชื่อเปนแต่เรียกกันว่าเขาอ่าวมะนาว ไม่งดงามอะไรกว่าธรรมดาแต่มีเงื้อมผามาก ที่ตามริมน้ำมีหอยนางรมมาก มีรอยคนไปต่อยหาทุกแห่งไป เมื่อออกจากเขานั้นแล้วก็เดินไปตามหาดเก็บหอยกันเรื่อยไป ให้เกวียนบรรทุกของไปคอยอยู่ที่ทางจะกลับ เดินเก็บกันไปเรื่อยจนหมดหาด ถึงเขาอีกข้าง ๑ พบพวกหาไข่มุกกำลังขุดหากันอยู่ที่ชายเขา ได้แวะไปดู พอเวลาบ่าย ๓ โมงเศษก็ขึ้นเกวียนกลับ แต่ขากลับนี้เปลี่ยนทางใหม่ คือมาทางซอกเขาซึ่งเปนทางลัดแลมาทลุออกทางหาดในอ่าวเกาะหลัก เดินเกวียนตามหาดไปจนถึงที่พัก สิ้นเวลาเดินทางกลับชั่วโมงหนึ่งพอดี.

ไปเที่ยวคุ้งมะนาววันนี้สนุกกว่าไปคราวก่อนมาก เพระตั้งใจจะไปที่นั่นเท่านั้น จึงได้เที่ยวเสียจนทั่ว ทั้งได้ความรู้หลายอย่างมีการหาหอยเปนต้น แลพอดีกับอากาศ

ด้วย คือเมื่อจวนเที่ยงมีพายุฝนแต่ไม่ตก ที่หลังแดดก็ไม่มีเลยร่มเย็นสบาย ลมก็พัดอยู่ตลอดวัน.

ตามที่บอกลักษณะคุ้งมะนาวครั้งก่อนนั้นยังไม่ชัดเจนเพราะไปแวะอยู่เวลาน้อยนัก พึ่งทราบแน่นอนวันนี้ เขาที่ยื่นออกไปปากอ่าวข้างขวานั้นเรียกกันว่า "เขาอ่าวมะนาว" ข้างซ้ายนั้นคือ "เขาล้อมหมวก" ที่อยู่ขวาของอ่าวเกาะหลักนั้นเอง เห็นได้ว่าอยู่ติดกัน เขาคั่นอยู่ลูกเดียวเท่านั้น ส่วนเกาะเล็กที่เคยเล่าแล้วว่ามีอยู่ตรงกลางอ่าวสองเกาะนั้น เรียกว่า "เกาะเหลืองใหญ่" กับ "เกาะเหลืองน้อย" คือเล็กกว่ากันนิดหนึ่ง ส่วนรูปของอ่าวนั้นใหญ่กว่าอ่าวเกาะหลักแต่ปากอ่าวแคบกว่าแลตื้นกว่าเพราะเขาสองข้างนั้นโอบโค้งออกไปมาก.

ได้ทราบวิธีหาหอยตลับมาวันนี้ คือเขาตรวจว่าที่ตรงไหนมีเปลือกหอยตายชุมที่ตรงนั้นมักมีมากแลอยู่ที่ตรงทรายแฉะ ๆ เขาเอาเสียมแซะทรายลงลึกสักฝ่ามือเดียวก็พบตัวมันเปน ๆ อยู่เรี่ยรายเปนหมู่ ๆ อีกอย่าง ๑ คือได้ไปพบที่อยู่ของหอยทับทิม มันชอบอยู่ในที่ลุ่มมากมีน้ำเฉอะแฉะ ทรายเบียกมาก ๆ แลตรงมันอยู่มีรูเล็ก ๆ

กลม ๆ อยู่เปนแถวเปนหมู่ ๆ เราเห็นเช่นนั้นเอามือคุ้ยทรายลงไปสักนิ้วมือเดียวก็พบตัวมันอยู่เปนแถวน่าเอ็นดู-มาก ที่อ่าวมะนาวนี้มีมากเหลือเกินแต่ไม่เห็นปรากฏว่าทำไมได้ ได้แต่เล่นเท่านั้น กับตามที่กล่าวไว้ว่าไปพบคนหาไข่มุกนั้น เปนของแปลกประหลาดมากยังไม่เคยเห็นชาวเมืองนี้เรียกกันว่า "เทียนหอย" แลตัวมันก็เรียกว่า "ตัวเทียนหอย" ตามที่ทราบมาแล้วว่ามันมีอยู่ในน้ำทเลลึก ๆ พวกที่ไปหาต้องใช้ฉมวกแทงให้ตายจึงได้ตัวขึ้นมาแลได้ไข่มุกในนั้น แต่ที่ไปเห็นนี้เขาหากันที่ดินทรายริม ๆ เขาซึ่งน้ำลงแล้วจึงจะหาได้ ตัวมันตายแล้วทั้งนั้น อยู่ในดินมากมาย เขาเอามีดใหญ่ขุดลงไปพอได้ตัวมันก็เอาขึ้นมางัดเอาไข่มุกที่ติดอยู่ในนั้น รูปร่างของตัวเทียนหอยนี้โตประมาณฝ่ามือกาง เปนสองซีกประกบกัน ข้างนอกสีมัว ๆ แต่ข้างในเปนเงางามเหมือนมุก ส่วนเมล็ดไข่มุกนั้นติดอยู่ริมไพรปากข้างในทั้ง ๒ ข้างกับที่กลางตัวติดอยู่ที่เปลือกต้องใช้มีดกระเทาะเอาออก แต่ไข่มุกไม่มีทุกตัว หาไม่สู้ง่าย-นักแต่บางตัวก็มีหลาย ๆ เม็ด เมื่อได้ไข่มุกมาแล้วเปลือกก็ทิ้งไปเปนกอง เก็บแต่ไข่มุกไปขายเท่านั้น เราได้ขอซื้อมาดูหลายสิบเม็ดแลได้เลือกเปลือกดี ๆ มาดูด้วย แต่

เสียใจที่ไม่เห็นตัวเปน ๆ แลทราบว่าตัวเปน ๆ มีไข่มุกดี ๆ มาก ที่มันตายแล้วนั้นมักจะผ่อเสียหมด.

วันเสาร์ที่ ๒ พฤษภาคม เปนวันที่ ๒๒

เมื่อวานนี้ไปเที่ยวมาวันยังค่ำและเดินกันมากทุกคนจนระบมเท้า คุณพ่อใส่รองเท้าไปแลเดินหนักเข้าเลยพองเปนแผลไป วันนี้จึงไม่ไปเที่ยว อยู่กับบ้านตลอดวัน เก็บหอยล้างเข้าที่แลได้มีเวลารวบรวมของสำหรับขนกลับไว้บ้างแลได้นอนแต่หัวค่ำเพราะพรุ่งนี้จะไปเที่ยวเขาขั้นกระไดจะไปขึ้นเขาแลเที่ยวถ้ำดังที่มั่นหมายไว้แต่วันไปเขาม่องล่ายวันก่อนนั้น จะไปทางเรือก่อนแล้วไปขึ้นเกวียนเดินบกอีกต่อหนึ่ง ได้ตระเตรียมเสบียงไปพร้อมเสร็จแต่คืนวันนี้

วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม เปนวันที่ ๒๓

ได้ออกเรือจากหน้าบ้านแต่โมงเช้า ไปขึ้นที่หมู่บ้านราษฎรที่เชิงเขาม่องล่าย เช้าวันนี้ไม่มีคลื่นแต่เปนละลอกใต้น้ำหนุนเรือตลอดทาง ทำให้เวียนหัวแลจวนจะเมาคลื่นไปตามกัน เดินทางเรือราว ๕๐ นาทีเท่ากับคราวก่อนเรือที่ไป ๒ ลำด้วยกัน ลำที่เราไปเองนั้นไปถึงก่อนเปนนานจนต้องไปนั่งพักคอยอยู่ อีกลำหนึ่งนั้นมีพวกขุนนาง

๓ คนแลตำรวจภูธรกับบ่าวผู้ชายของเราแลคนนำร่อง เขารู้มากกันจะแล่นใบเพื่อจะให้ไปถึงเร็วแต่พอกางใบออก กลับทำให้ช้าไปเสียอีกเพราะไม่มีลมเลยสักนิดลงท้ายยอมแพ้ เลยแจวเอา จึงได้ช้ากว่ากันมากนัก พอเรือลำหลังไปถึง แล้วก็ขนของขึ้นบรรทุกเกวียนซึ่งจอดคอยรับอยู่นั้น เกวียนวันนี้มีอยู่ ๓ เล่ม ผู้ใหญ่บ้านบุษย์เปนผู้ใหญ่บ้านที่เขาขึ้นกระไดเปนผู้นำ หนทางไกลกว่าไปคลองวาฬมากและเปนที่ดอนกันดารน้ำ เมื่อเดินทางไปได้ ๔๐ นาทีได้หยุดพักที่ร่มไม้กินข้าวเช้ากัน เมื่อกินข้าวแล้วบางคนก็เก็บลูกหว้าป่ากินที่แถวนั้นมีอยู่หลายต้น บางคนก็วิ่งไล่แย้กัน พอเก็บของเรียบร้อยแล้วจึงได้เดินทางต่อไป หนทางที่มาวันนี้สบายดีมาก ฝุ่นไม่ค่อยมีไม่ฟุ้งเหมือนทางเกวียนที่เคยไปมาแล้ว แลสองข้างทางก็ไม่รก โดยมากเปนทุ่งแต่พื้นทรายทั้งนั้น มีหญ้าขึ้นเปนหย่อม ๆ แลดูงามพอใช้ เวลา ๔ โมงเศษถึงเชิงเขาขึ้นกระได จอดเกวียนอยู่ริมทุ่ง ลงเดินไปตามหาดเก็บหอยเล่นตลอดไป ที่ตรงนั้นเปนอ่าว แต่เล็กกว่าอ่าวเกาะหลักมาก ข้างขวาเปนเขาขึ้นกระได ยื่นออกไปเปนหัวแหลม ตรงนั้นมีคลองอยู่แห่งหนึ่งแต่น้ำตื้นมากเดินไปได้ดี ๆ พอพ้นปากคลองไปก็ถึงทางขึ้น

เขา ทางที่จะไปถ้ำใหญ่แห่ง ๑ ที่เรียกกันว่าถ้ำพระ ขึ้นเขาวันนี้สนุกมาก ทางน่าขึ้นเปนหินทั้งนั้นแต่บางแห่งก็ชันมากต้องคลานขึ้นไป ที่ตรงต้นทางขึ้นนั้นมีหินก้อนใหญ่ ๆ ซับซ้อนกันมากแลคมมากด้วย เขาได้ทำกระไดไม้ไผ่ไว้ให้ขึ้นสองแห่ง ขึ้นไปสูงพอใช้จึงถึงปากถ้ำ หยุดพักกันที่นั่น.

ถ้ำนี้ใหญ่โตพอใช้ ทางลงต้องมีกระไดไม้ไผ่ไต่ลงไปจึงจะได้ เพราะสูงแลชันมาก ได้ลงไปเที่ยวกันทุกคนเว้นแต่คุณพ่อกับคุณแม่เท่านั้น นั่งคอยอยู่ที่ปากถ้ำ เวลาลงไปต้องระวังที่สุดเพราะกระไดนั่นขั้นห่างกันเหลือเกินก้าวจนสุดขา แลใต้นั้นมีหินก้อนเล็กใหญ่สูง ๆ ต่ำ ๆ อยู่มาก ข้อนจะน่ากลัวสักหน่อย ในถ้ำนั้นหาแสงสว่างข้อนข้างยาก คือมีที่ตรงปากถ้ำกับถัดเข้าไปอีกแห่งเดียวเท่านั้นตรงปากถ้ำที่แรกลงไปมีพระพุทธรูปปั้นองค์หนึ่ง เปนพระนอน ใหญ่มากแต่มีรอยชำรุดหลายแห่งมีพระเศียรเปนต้นเดินต่อไปพอพ้นพระนอนองค์นั้นแล้ว มีทางเลี้ยวไปข้างขวาอ้อมเรื่อยไปอีกไกล ถึงที่แห่ง ๑ มืดมาก พวกผู้ชายที่ไปต้องขีดไม้ขีดไฟส่องหลายอันพร้อม ๆ กันจนสว่างพอ

เห็นได้ ที่ตรงนั้นมีพระนอนใหญ่เท่าองค์ที่ปากถ้ำอีกองค์หนึ่ง แลมีพระสาวกนั่งอยู่หลายองค์ เขาว่ามีอยู่ ๔๐ องค์กว่าอยู่ถัด ๆ กันเข้าไปข้างใน ต่อนั้นไปเหลือที่จะเข้าไปอีกได้เพราะไม่ได้เตรียมไฟไปด้วย ทางต่อไปมืดมากเข้าทุกที เขาว่าไปได้อีกไกลมากจึงจะไปพบแสงสว่างอีกแห่งหนึ่ง ที่ตรงนั้นเปนที่สุดของถ้ำแลว่ามีถ้วยยาวิเศษ หรือยาเทวดาอยู่บนฉง้อนหินแห่งหนึ่ง ถ้วยนั้นเปนหินรูปอย่างถ้วยตั้งอยู่แลมียาอยู่ในถ้วยนั้นเปนนิตย์ ยาเปนเมล็ดกลม ๆ สีดำ เวลาล้วงมือไปคลำดูก็ได้แต่จะหยิบออกมาละออกไม่ได้ จะเปนด้วยหายเสียหรือจะหยิบไม่ออกก็ไม่ปรากฏ ตาผู้ใหญ่บุษย์เปนผู้เล่าเรื่องนี้ให้ฟัง แต่ครั้นซักว่ายานั้นแก้โรคอะไรก็ไม่มีความรู้ต่อไป เสียใจที่ไม่ได้เข้าไปจนถึงที่สุด เพราะทางก็เดินได้สดวกด้วย ถ้านถึงเดือน ๑๒ เปนหน้าเทศกาลคนขึ้นไหว้พระทุกปี

ขากลับก็กลับทางเดิมแลมาพักร้อนอยู่ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ที่หยุดพักกินข้าวเช้านั้น นั่งเล่นนอนเล่นกันเพื่อรอให้แดดร่มจึงจะกลับแลใครหิวก็กินอะไรกันเรื่อยไปจนเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่งจึงเดินทางกลับ ขากลับนี้พอถึงหาดทรายท่าง

อ่าวเกาะหลักก็เดินเกวียนเลียบหาดมาเรื่อยจนถึงที่พัก สิ้นเวลา ๒ ชั่งโมง พอถึงก็จวนค่ำพอดี

ไปเที่ยววันนี้สนุกมาก รู้สึกว่าแปลกรสแปลกชาติกว่าที่เคยเที่ยวมา แต่อะไร ๆ ก็เรียบร้อยทุกอย่าง แต่เสียใจที่ไปเกิดขาดทุนขึ้น สายสร้อยข้อมือตกหายเสียสายหนึ่ง รู้สึกขึ้นเมื่อขึ้นเขาแล้วได้ครึ่งทาง เข้าใจว่าจะหายในระหว่างกินข้าวเช้าแล้วจนถึงขึ้นเขานั้น ขุนวรวุฒินำคนหลายคนเที่ยวค้นหาตลอดทางก็ไม่ได้ แลคนอื่นก็ช่วยหากันทั้งนั้นก็ไม่พบเลย ผู้ใหญ่บุษย์แกรับธุระแขงแรงจะหาให้อีก แลพอหลวงรัฐปลัดเมืองทราบเข้าก็ตกอกตกใจมาก บอกว่าจะต้องตั้งใจหาให้ได้

เมื่อหยุดพักกินข้าวนั้นเมียผู้ใหญ่บุษย์เอื้อจัดสำรับกับเข้ามาให้กินหลายอย่าง ของแกอร่อย ๆ มาก แลแกมานั่งคุยอยู่ด้วย ท่าทางดูจะเปนคนดีช่างพูดช่างจาพอใช้. เวลากลับถึงหาดทราย ท่านขุนนางทั้ง ๓ ของเราลงจากเกวียนกันหมด เก็บหอยกันตลอดทาง แต่ขุนวรวุฒิได้มากกว่าคน แกเอาห่อผ้าคล้องคอไว้ห่อโตสำหรับจะให้คุณแม่ แลมีกระป๋องอยู่อันหนึ่งใส่ไว้สำหรับคุณพ่อ ท่าทางหอบหามเดินมารุงรังชอบกล ขันพอใช้

วันจันทร์ที่ ๙ พฤษภาคม เปนวันที่ ๒๔

เมื่อคืนนี้ น้ำทะเลขึ้นมากจนมิดหาดหมด น้ำท่วมถึงฝั่งข้างบนแลคลื่นลมจัดมาก เสียงน้ำซัดกระทบฝั่งดังสนั่นตลอดรุ่ง เช้าขึ้นน้ำลงเสียมากก็จริงแต่ยังมีคลื่นลมจัดอยู่จนเรือแพไม่กล้าเดิน เวลาบ่าย ๒ โมงไปแล้วมีพายุฝนมาทางตวันออกอยู่สักครึ่งชั่วโมงฝนก็ตกแต่ไม่มากประเดี๋ยวก็หาย เมื่อเวลามีพายุนั้นแลดูไปทางทเลแลตามเกาะต่าง ๆ เห็นเมฆพัดเกลื่อนบนท้องฟ้าแลเปนหมอกไปทุกแห่งจนไม่แลเห็นเกาะเหล่านั้น แต่พอฝนหายแล้วก็สว่างไสวดี เมื่อมืดฝนมาพวกเราต้องยกรื้อของหนีกันใหญ่เพราะที่เรือนนั้นโปร่งรอบตัวแลตั้งแต่มาฝนก็พึ่งจะตกวันนี้ แต่เปนเคราะห์ดีมากที่ฝนมาตกวันนี้ ถ้าเปนวานนี้ก็จะร้ายใหญ่ ถ้าเรากำลังเดินทางก็จะลำบากมากที่จะถูกฝนในป่าเช่นนั้น ตั้งแต่ฝนหายมาแล้วอากาศเย็นมากกว่าทุก ๆ วัน

ตอนบ่ายนี้คุณพ่อไม่สบาย บอกว่าครั่นตัวแลอ่อนใจ ลองปรอทดูตัวก็ไม่ร้อน บางทีจะเปนเพราะถูกลมแลลอองฝนก็เปนได้ หลวงเวชสิทธิ์ขอให้นอนคลุมผ้าอยู่เสียใน

ห้อง พอค่ำลงอาบน้ำอุ่น ๆ เสียก็หายไป ที่จริงคุณพ่อรู้สึกไม่สู้ปรกติมาตั้งแต่คืนวันเสาร์แล้วแต่รับประทานยากันไว้จึงไม่เปนไข้ รุ่งขึ้นไปเที่ยววันยังค่ำก็สบายดี ที่หนาวไปวันนี้ก็เห็นจะเปนเพราะถูกสายฝนประสมด้วย

เวลาค่ำได้มีหนังตลุงดูเล่น หลวงรัฐจัดการเรียกมาจากเมืองกำเนิดนพคุณ พวกเล่นหนังนี้เปนชาวไชยาแลเปนพี่น้องลูกหลานกันทั้งนั้น เด็กบ้างผู้ใหญ่บ้าง ๗ คนด้วยกัน เจ้าของโรงเปนคนตาบอด ได้ตั้งจอเล่นที่ตรงหน้าเรือนพัก เขาเล่นสนุกพอใช้ ทำให้หัวเราะได้บ่อย ๆ มีข้าราชการแลราษฎรอุ้มลูกจูงหลานมาดูกันเปนกอง เอาเก้าอี้ตั้งนั่งกันเกลื่อนตามสนาม สนุกกันใหญ่ เล่นอยู่จน ๕ ทุ่มจึงเลิก คุณพ่อให้เงินรางวัล ๘ บาท เล่นเรื่องชินวงษ์ เนื้อเรื่องนั้นต้องยุ่งตามธรรมดาอย่างหนังสือเรื่องวงษ์ ๆ จักร ๆ แต่จะเปนเรื่องเดียวกับ "ชินวงษ์ง่อย" หรือไม่นั้นไม่มีใครรับรอง ตั้งต้นก็มีพระกุมารองค์หนึ่ง คือชินวงษ์ ลาพ่อไปเรียนศิลปศาสตร์กลางป่ากับฤๅษี แต่โง่มากจำอะไรไม่ได้เลย ฤๅษีสงสารได้ชุบ

นางให้คนหนึ่งให้ชื่อว่า "นางแสงจันทร์" แลมีอ้ายตัวอะไรดำ ๆ โผล่มาจากไหนไม่ทราบเรียกกันว่า "อ้ายดำดิน" ฤาษีมอบให้อ้ายคนนั้นพาไปส่งเมือง ไปกลางทางที่นี้ก็ถูกยักษ์ลักกันไม่ทราบว่ากี่หนเดี๋ยวยักษ์ผู้หญิงเดี๋ยวยักษ์ผู้ชายลักชินวงษ์บ้างลักนางบ้าง พลัดกันไม่หยุดตามเคย แต่อ้ายตัวดำ ๆ คนนั้นคอยแก้ไขได้เสมอ แปลว่าอย่างไร ๆ ก็คงไม่แพ้ใครยังค่ำ ดูได้เพียงนี้ได้ลุกไปเสียประเดี๋ยวกลับมาเลยต่อต้นไม่ติดไม่ทราบลงเอยอย่างไร ที่สนุกนั้นประกอบกันหลายอย่าง คือเปนครั้งแรกที่เคยดูอย่างตั้งใจดู ทั้งฟังเสียงร้องแลทำนองข้อนข้างจะขันมากด้วย ทั้งได้เห็นคนที่มาดูชอบกันมาก มีหน้าตาเบิกบานแทบทุกคน

มีเรื่องน่าขันอยู่เรื่องหนึ่ง เมื่อวันเสาร์ที่แล้วมานี้ พระยาศิริไชยแกมาลาคุณพ่อว่าจะกลับกรุงเทพ ฯ แลคุณพ่อรับจะโทรเลขสั่งเรือให้คอยรับจากเรือ แต่พอประเดี๋ยวให้ไปถามว่าจะไปเรือเมล์หรือรถไฟ แกตอบมาว่ายังไม่ตกลง เวลานั้นก็จวนโมงเช้าแล้ว กำหนดรถไฟเขาออกโมงตรง แลเรือเมล์ที่จะไปกรุงเทพ ฯ ก็มาแวะแล้วแกก็ยังไม่ตกลงใจอยู่ได้ พอประเดี๋ยว อย่างไรไม่ทราบเอะอะ

ขนของลงเรือไปเรือใหญ่ ครั้นเห็นแกตกลงดังนั้นแล้ว คุณพ่อก็ให้ขุนวรวุฒิไปส่งโทรเลขไปกรุงเทพ ฯ เสร็จ-สรรพแล้ว ประเดี๋ยวสิพระยาศิริไชยโผล่กลับมา ขนของกลับมาหมด มาบอกอย่างเสียงอ่อย ๆ ว่าไม่ไป เพราะเรือคับแคบแลมีคนอยู่เต็มแล้ว ที่จริงก็มีแหม่มที่มาตากอากาศอยู่ที่เกาะหลักนี้เขาจะกลับพร้อมแกหลายคน แต่เขาหาห้องได้หมด แกต้องเปนคนเหลือยอมแพ้แหม่มกลับมา ที่นี้คุณพ่อต้องให้ขุนชาญวิ่งไปตามขุนวรวุฒิให้งดโทรเลข ขุนชาญไปพบ ขุนวรวุฒิที่ตลาดขากลับมา ก็พอดีทีเดียว โทรเลขไปไม่ได้สายเสีย พอเหมาะกันทีเดียว น่าขันที่ว่าพระยาศิริไชยแกทำหน้าเฉยตาเฉยแลกระปอดกระแปดอย่างของแกพูดลากเสียงช้า ๆ เบา ๆ ตกลงได้ความว่าแกไม่เคยออกทเลเลย แลกลัวเรือเมล์ด้วย ตกลงว่าจะกลับทางรถไฟ ที่ที่พักของแกก็ขันมาก พอแขกก้าวออกจากที่ก็ลงมือรื้อหมดเหลือแต่ฝากับหลังคา ตัวแกเองก็จนออกขันตัวเอง เลยต้องขลุกขลักจัดกันใหม่ นี่พึ่งไปรถไฟเมื่อเช้านี้เอง

พิมพ์ที่ ; โรงพิมพ์การศาสนา

นายพยุง ทิพย์เนตร ผู้พิมพ์โฆษณา โทร. ๘๑๒๓๕๑